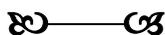


ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ  
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี\*

THE COMMUNITY ATTITUDES TOWARDS WORKING OF THE ELDERLY:  
CASE STUDY OF BO SUPHAN DISTRICT SONG PHI NONG DISTRICT  
SUPHANBURI PROVINCE



ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสรยา สุภาพล, พิมพ์พรรณ อำพันธุ์ทอง, วราภรณ์ นาคใหม่  
Laddawan Someran, Soraya Supaphol, Pimpan Ampanthong, Warapon Nakmai  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ  
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi  
Corresponding Author E-mail: laddawan.s@rmutsb.ac.th

### บทคัดย่อ

คณะผู้วิจัยศึกษาหาแนวทางในการจ้างผู้สูงอายุในระบบให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 26 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการศึกษา พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำต่อจากอาชีพเดิม คือ การทำเกษตรกรรม หรือทำงานในวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ในตำบลบ่อสุพรรณ การรับจ้างทั่วไป และงานอื่น ๆ ที่ยังพอมีศักยภาพตามวัย นอกจากนั้น ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติต่อการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพใจ ด้านสุขภาพกาย ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การศึกษานี้มีประโยชน์เพื่อนำผลการศึกษาไปสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุในเกิดเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคมและวัฒนธรรมที่ดี และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในกับชุมชนและประเทศชาติต่อไป

**คำสำคัญ:** ทัศนคติ; ชุมชน; การทำงานของผู้สูงอายุ

---

\* Received September 6, 2021; Revised September 24, 2021; Accepted September 25, 2021

## Abstract

The researchers conducted research to find ways to employ the elderly informally in accordance with the community context. The objectives of this study was to study the community attitudes towards elderly worker, a case study of Bo Suphan Subdistrict, Song Phi Nong District, Suphanburi Province, conducted by the qualitative research. Data were collected through in-depth interviewing 26 key informants, purposefully selected and analyzed by inductive analysis.

The results of the study showed that most of the elderly worked in Bo Suphan Sub-district worked from their former occupation: agriculture or working in various community enterprises in Bo Suphan Sub-district Moreover, it was found that the main informant showed positive and negative attitudes towards working of the elderly that could be summarized into 4 aspects: mental health, physical health In terms of economic and social and cultural aspects, it could be concluded that this study was useful to use the results of the study as a guideline for promoting employment of the elderly in reality, making the elderly who were informal workers have good physical, mental health, in good social and cultural environment that promoted economic stability in the community and the country.

**Keywords:** Attitude; Community; Working of the Elderly

## บทนำ

ในทศวรรษนี้ การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ใน พ.ศ.2559 ประชากรของอาเซียนที่กำลังมีอายุสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ใน พ.ศ. 2559 มีประเทศสมาชิก 3 ประเทศได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 18.7) ประเทศไทย (ร้อยละ 16.5) และเวียดนาม (ร้อยละ 10.7) ในจำนวนประชากรไทยทั้งหมด 65.9 ล้านคน มีผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 ในขณะที่ประชากรรวมของประเทศไทยกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่ช้าลงอย่างมากจนเหลือเพียงร้อยละ 0.4 ต่อปี ในปัจจุบันประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงมาก ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นด้วยอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ประชากรอายุยิ่งสูงยิ่งเพิ่มเร็ว เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 20

จำนวนประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในอนาคตเห็นได้ชัดเจน ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วนี้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย กล่าวคือ เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP - Gross domestic product) รายได้ต่อหัวของประชากร การออม การลงทุน และงบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและการจัดหาแรงงานทดแทน การจัดสวัสดิการสังคม จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนในวัยทำงาน ซึ่งมีสัดส่วนน้อยลงต้องแบกรับภาระในการสร้างรายได้มากขึ้น ซึ่งหลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่า การดำเนินการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ประเทศเกิดสมดุลทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำอย่างไรประเทศไทยจึงจะให้ความสำคัญต่อการทำงานหรือการสร้างงานของผู้สูงอายุให้มากขึ้นเพราะที่ผ่านมาในเชิงเศรษฐศาสตร์มองว่าผู้สูงอายุเป็น “ภาระ” ที่ประชากรวัยแรงงานต้องโอบอุ้ม และส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็น เพราะนิยามของการเกษียณของผู้สูงอายุสากลกำหนดอายุ 60 ปีบริบูรณ์ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่ผ่านมาเป็นการทำงานหลังเกษียณ ซึ่งจะเป็นในลักษณะเชิงนันทนาการ หรืองานอดิเรกมากกว่าการส่งเสริมอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการทำงานเชิงเศรษฐกิจ แต่ความจริงเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบในภาคชนบทมีฐานะยากจนยังคงต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูตนเอง หรืออาจจะต้องเลี้ยงดูคนในครอบครัว ดังนั้น ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ จึงเป็นกลุ่มแรงงานที่มีความเฉพาะมากขึ้น คือเป็นทั้งแรงงานนอกระบบและเป็นแรงงานสูงอายุด้วย จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2555 พบว่า มีจำนวนแรงงานนอกระบบสูงถึง 24.8 ล้านคน ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมประมาณ 15.5 ล้านคน ที่เหลือ 9.3 ล้านคนทำงานประเภทอื่น และจำนวนร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงาน (จากการสำรวจสภาพการณ์ทำงานของประชากร) พบว่าผู้สูงอายุที่ทำงานมีจำนวน 3.45 ล้านคน และเป็นผู้สูงอายุที่ทำงานนอกระบบ จำนวน 3.1 ล้านคน (กว่าร้อยละ 90) ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเกษตรและการประมง รองลงมาคือพนักงานบริการและพนักงานขาย ผู้ปฏิบัติงานความสามารถทางฝีมือและธุรกิจ อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ ด้านการขาย ผู้บัญญัติกฎหมายและข้าราชการระดับอาวุโส ผู้ปฏิบัติงานโรงงานและเครื่องจักร และผู้ประกอบการวิชาชีพด้วยต่าง ๆ ตามลำดับ หลายอาชีพมีความพร้อมในการพึ่งพาตนเอง แต่ก็ยังมีอีกหลายอาชีพที่ยังต้องการการสนับสนุนให้สามารถยืนอยู่ได้ในตลาดแรงงาน เช่น กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นแรงงานนอกระบบในชนบท เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม OTOP เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ การมีมาตรการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบกลับเข้ามาในตลาดแรงงาน เพื่อเป็นประโยชน์ในการจ้างงาน/การทำงานของผู้สูงอายุ และเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุและครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมักมีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก และยังมีความต้องการรายได้จากการทำงานเพื่อยังชีพ เพื่อลดภาระครอบครัว มิใช่เพียงแค่การทำงานเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเป็นงานอดิเรก ทั้งที่ประกอบอาชีพในลักษณะการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ฯลฯ ปัจจุบันมีการดำเนินการอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ หลากหลาย หากมีการถอดบทเรียนการสนับสนุนการจ้างงานหรือการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อค้นหากระบวนการปัจจัยสำคัญ และกลไกในการเชื่อมร้อยการสนับสนุนการทำงาน ซึ่งทำให้กลุ่มดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี (Good Practice / Best Practice) ได้ ก็จะเป็นข้อมูลสำคัญอันจะนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นกลไกมาตรการตลอดจนทางเลือกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานผู้สูงอายุ เสนอต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจ มีจำนวนประชากร 17,601 คนจำนวนผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง 1,557 คน คิดเป็นร้อยละ 8.85 ภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนในเขต อบต.บ่อสุพรรณส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเหมาะแก่การทำเกษตร รายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ จึงมาจากด้านเกษตรกรรม รongลงมาเป็นอาชีพรับจ้างและอาชีพค้าขายและมีกลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน เนื่องจากทางตำบลบ่อสุพรรณมีสภาพภูมิประเทศที่มีความสมบูรณ์ มีความสามารถในการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนตำลึง กลุ่มแม่บ้านรางเข็มทอง วิสาหกิจชุมชนการผลิตนกกระจอกเทศสุพรรณบุรี กลุ่มเกษตรกรทำไร่บ่อสุพรรณ กลุ่มชาวไร่อ้อยบ่อสุพรรณ ผลิตภัณฑ์กระปุกออมสิน และกลุ่มทอผ้าบ้านหนองลิง ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถที่สืบทอดภูมิปัญญาในเรื่องกระบวนการผลิตและเทคนิคต่าง ๆ จากบรรพบุรุษ จนได้มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นเอกลักษณ์ จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจกับชุมชนต่อไป จากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย หากเกิดการผลานกำลังแรงงานที่หลากหลายของคนช่วงวัย มีการกระจายงานกันตามศักยภาพหรือตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการดึงแรงงานผู้สูงอายุเข้ามีส่วนร่วมในการผลิต จะส่งผลดีหลายประการต่อตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน และจากการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัย พบว่าผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณมีร่างกายค่อนข้างแข็งแรงและยังมีความพร้อมในการทำงาน

ผู้นำชุมชนทุกระดับให้การสนับสนุนโดยการจัดทำโครงการฝึกอาชีพต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ แต่ปัญหาที่พบคือไม่ได้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมหรือไม่เกิดการรวมกลุ่มเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเบื้องต้น พบว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมากเกิดจากทัศนคติที่เป็นความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งนั้น (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) นอกจากนั้น ประสิทธิ์ ทองอ่อน (2542) ยังกล่าวว่างค์ประกอบของพฤติกรรมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ การเรียนรู้ ปัญญาและความคิด ค่านิยม ทัศนคติ อารมณ์ และแรงจูงใจ อีกทั้งแบบจำลองของ KAP ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) (Schwartz, 1975)

คณะผู้วิจัยเห็นว่าผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่หน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน แต่ขาดพฤติกรรมหรือการต่อยอดที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะเกิดการจากทัศนคติ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุในวิสาหกิจชุมชนของตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และสร้างแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จนทำให้ผู้สูงอายุมีงานทำและเป็นแรงงานนอกระบบมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดี สามารถส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจกับชุมชนและประเทศชาติต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ในตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสร้างเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้สูงอายุให้เกิดเป็นรูปธรรม

## วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

### 1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 26 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 กลุ่มผู้สูงอายุ ในตำบลบ่อสุพรรณ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 - 80 ปี จำนวน 6 คน
- 1.2 สมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุในตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 6 คน

1.3 กลุ่มผู้นำชุมชนประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 4 คน

1.4 กลุ่มสมาชิกชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปราชญ์ท้องถิ่น ครู อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ่อค้า แม่ค้า และพระ จำนวน 10 คน

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) จำนวน 4 ชุด สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม

การตรวจสอบเครื่องมือ ทำโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะเบื้องต้น เมื่อแบบสัมภาษณ์ได้รับความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จาก 4 กลุ่ม จำนวน 4 ท่าน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบ รวมทั้งนำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และได้รับอนุมัติ จึงใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มสมาชิกชุมชนของตำบลบ่อสุพรรณ จำนวน 26 คน เนื่องจากผู้วิจัยมีผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 2 คน ผู้วิจัยจึงได้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เทคนิค และวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้ช่วยนักวิจัยมีความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ โดยในสองครั้งแรกของการลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้แสดงบทบาทการเป็นผู้สัมภาษณ์และให้นักวิจัยเป็นผู้สังเกต และในการลงพื้นที่ครั้งที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยให้โอกาสผู้ช่วยนักวิจัยได้ทดลองสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยสังเกตและให้ข้อเสนอหลังจากสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลกลับในการพัฒนาผู้ช่วยนักวิจัยมีแนวทางในการปรับปรุงการสัมภาษณ์ให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ทุกครั้งหลังการสัมภาษณ์ผู้ช่วยนักวิจัยถอดเทปอย่างละเอียดให้กับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในการลงพื้นที่ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อก่อนนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ กับผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า จัดเตรียมเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ แบบ

สัมภาษณ์ แบบแสดงความยินยอมให้ข้อมูล โทรศัพท์ที่ใช้ในการบันทึกเสียงและถ่ายภาพ อย่างน้อย 2 เครื่อง แบตเตอรี่สำรอง เป็นต้น

2. ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำตนเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย เงื่อนไขต่าง ๆ ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจและยินดีให้ข้อมูล ขออนุญาตถ่ายภาพและบันทึกข้อมูล และให้ผู้สัมภาษณ์เซ็นหนังสือยินยอมให้ข้อมูล

3. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่เตรียมมาเป็นแนวทางใน สัมภาษณ์

4. ขั้นยุติการสัมภาษณ์ ก่อนจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้ซักถาม สรุปทบทวนการสัมภาษณ์พอสังเขป กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึก

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด (Transcribing Interview)
2. นำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากถอดเทปส่งข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล
3. การตัดทอนข้อมูลและทำข้อสรุปชั่วคราว เพื่อตอบประเด็นคำถามหลัก
4. นำข้อสรุปชั่วคราวมาเชื่อมกัน เพื่ออธิบายประเด็นสำคัญต่าง ๆ ตาม วัตถุประสงค์การวิจัย
5. การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

### ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปข้อค้นพบที่สอดคล้องต่อการดำเนินงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ทัศนคติต่อการ ทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการ ทำงานของผู้สูงอายุ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งมุมมองที่น่าสนใจ ได้เป็นทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

**4.1 ด้านสุขภาพจิต** หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อ การทำงานของผู้สูงอายุ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ พบว่า คนในชุมชนมีทัศนคติ ในแง่บวกต่อการ ทำงานของผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต โดยเห็นว่าการ ทำงานของผู้สูงอายุจะ ทำให้ผู้สูงอายุ ได้พบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ มีความสนุกสนาน ไม่เครียด ไม่หงุดหงิด มีพลังไม่ ย่อท้อ และมีความภูมิใจตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ส่งผลทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี

**4.2 ด้านสุขภาพกาย** หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพกายกับการทำงานของผู้สูงอายุ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้สูงอายุอยู่ในวัยที่มีโรคประจำตัวที่อาจเป็นอุปสรรคในชีวิตหรือการทำงาน เช่น เช่น ปวดหลัง ปวดขา เบาหวาน ความดัน หัวใจ ปัญหาสายตา ฯลฯ ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพเหล่านี้ส่งผลการทำงานของสูงอายุทั้งในมุมมองของนายจ้าง ผู้สูงอายุ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยในมุมมองของนายจ้างและผู้สูงอายุ คิดว่าผู้สูงอายุอาจจะไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านร่างกายตามวัย ซึ่งแตกต่างจากวัยแรงงานโดยทั่วไป อาจจะทำงานไม่คุ้มค่ากับค่าจ้างที่ต้องจ่ายไป หากมีทางเลือกในการจ้างงานก็จะจ้างวัยแรงงานมากกว่า นอกจากนั้น ตัวผู้สูงอายุเองก็ไม่กล้าเข้าไปทำงานเนื่องจากเกรงใจนายจ้าง กลัวว่าจะไม่สามารถทำงานให้ได้อย่างเต็มที่ ในมุมมองของสมาชิกในครอบครัวคิดว่าการทำงานหนักเกินไปจะทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมได้เร็วขึ้น และมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ง่าย อาจจะส่งผลเสียด้านสุขภาพรุนแรง กลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องคอยดูแลมากขึ้น แต่ทั้งนี้คนในชุมชนก็ยังเห็นว่าการทำงานของผู้สูงอายุก็มีข้อดีอยู่มาก โดยเห็นว่าการทำงานถือว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง ดีกว่าการอยู่เฉย ๆ ทำให้สุขภาพกายแข็งแรง กระปี้กระเป่า มีภูมิต้านทานต่อโรคร้ายไข้เจ็บ อีกทั้งได้ใช้สมองในการคิดการทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นโรคอัลไซเมอร์

ในทิศทางตรงข้ามของด้านสุขภาพ โดยมีข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นกลุ่มครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ พบว่า บางคนมีทัศนคติในแง่ลบต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่มีต่อสุขภาพกาย เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุที่แย่งตามวัย อาจเป็นอุปสรรคในการทำงาน ดังนั้น ควรคำนึงถึงสุขภาพของผู้สูงอายุว่าสามารถทำงานนั้นได้หรือไม่ เพราะบางคนมีปัญหาสุขภาพ อาจจะเป็นอุปสรรคในการทำงานหรืออาจจะเกิดอันตรายในการทำงาน

**4.3 ด้านเศรษฐกิจ** หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ทำให้มีรายได้ โดยผู้สูงอายุในชุมชนบางส่วนที่อาจจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพกาย แต่ยังคงออกมาทำงานนอกบ้าน เนื่องจากข้อจำกัดภายในครอบครัว ผู้สูงอายุต้องการหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว โดยภาพรวมมองว่า การทำงานของผู้สูงอายุเป็นแง่บวกต่อด้านเศรษฐกิจ

**4.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม** หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุในการส่งเสริมให้สังคมดีขึ้น โดยชุมชนมองว่าการออกมาทำงานของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ลดความเครียด ลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ส่งผลให้สถาบันครอบครัวมีความแข็งแรง นอกจากนั้น การเข้าสังคมของผู้สูงอายุยังมีประโยชน์อย่างอื่น ๆ ตามมา เช่น มี

การถ่ายโอนความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนและวัฒนธรรม

ในทิศทางตรงข้าม ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อการทำงานของ ผู้สูงอายุที่สืบเนื่องจากปัญหาสุขภาพกาย กล่าวคือ การที่ผู้สูงอายุออกไปทำงาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ร่างกายไม่ค่อยสมบูรณ์แข็งแรงเหมือนวัยทำงานปกติ ครอบครัวมีความเป็นห่วงในเรื่องของสุขภาพ ซึ่งผู้สูงอายุมักจะได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานได้ง่าย ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงานนั้นจะกลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ โดยครอบครัวมีมุมมองว่า หากผู้สูงอายุไม่ต้องทำงานอยู่กับบ้านเฉย ๆ โอกาสการเกิดอุบัติเหตุก็จะน้อยลง ทำให้ครอบครัวของผู้สูงอายุลดความเสี่ยงการรับภาระดูแลผู้สูงอายุที่เกิดอุบัติเหตุได้ จึงไม่เห็นด้วยกับการออกไปทำงานของผู้สูงอายุ

### อภิปรายผลการวิจัย

1) ด้านสุขภาพใจ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติในแง่บวกต่อการใช้แรงงานของผู้สูงอายุ เนื่องจาก มองว่าการทำงานของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางใจ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเนื่องจากสามารถทำงานหารายได้เลี้ยงดูตนเอง และสามารถนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้มีความสบายใจ สามารถผ่อนคลายความเครียด ไม่หงุดหงิด ทั้งนี้ เพราะผู้สูงอายุที่เคยทำงานมาก่อน เคยหารายได้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจใช้จ่ายในสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หากไม่ทำงานจะทำให้ไม่มีรายได้ และหากมีความต้องการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ ก็ต้องขอลูกหลาน ทำให้รู้สึกไม่สะดวกใจ แต่พอหารายได้เองได้ก็รู้สึกสบายใจในการใช้จ่ายต่าง ๆ อีกทั้ง ยังสามารถนำรายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ด้วย การได้ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในครอบครัว ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า มีความภาคภูมิใจในตนเอง อีกประการหนึ่งคือ ผู้สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องสุขภาพกาย มีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นตามวัยเพราะในช่วงวัยทำงานก่อนเกษียณก็ได้ใช้ร่างกายในการทำงานมามาก โดยเฉพาะในชุมชนมักทำงานด้านการเกษตร ซึ่งทำให้ร่างกายทรุดโทรมเร็ว มีปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความหงุดหงิดจากปัญหาสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐ์ธิดา เทวเลิศสกุล และคณะ (2559) เรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต พบว่า การออกไปทำงานก็ทำให้ความเครียดจากปัญหาสุขภาพกายเหล่านี้ลดลงไปด้วย ลูกหลานครอบครัวก็มีความสุข สบายใจไปด้วย ปัญหาสังคมอื่น ๆ ก็น้อยลง

2) ด้านสุขภาพกาย ผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนคติทั้งในแง่บวกและในแง่ลบต่อด้านนี้ ในแง่บวกผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการทำงานของผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง

ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงมีความสามารถในการต่อต้านโรค อีกทั้งได้บำรุงสมองได้ คิดได้ทำสิ่งต่าง ๆ เนื่องจาก การออกกำลังกายสม่ำเสมอทำให้ระบบต่าง ๆ ของอวัยวะ เกือบทุกระบบของร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นที่เห็นได้ชัด เช่น ระบบการ เคลื่อนไหว ซึ่งประกอบด้วยกระดูก ข้อต่อ กล้ามเนื้อ จะทำให้การเคลื่อนไหวเป็นไปโดย คล่องตัวดีขึ้น ตลอดจนระบบการหายใจ ระบบการไหลเวียนเลือด จะมีการกระจายของ หลอดเลือดฝอย ไปสู่อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายมากขึ้น ในกล้ามเนื้อหัวใจ ทำ ให้กล้ามเนื้อหัวใจได้รับเลือดหล่อเลี้ยงเพียงพอ ไม่เกิดการขาดเลือดได้ง่าย มีความยืดหยุ่นดี ขึ้น กล้ามเนื้อกลุ่มต่าง ๆ ประสานงานกันได้ดี การเคลื่อนไหวเป็นไปโดยถูกต้องและมี ประสิทธิภาพ และการออกกำลังกายก็ยังส่งผลโดยตรงต่อจิตใจในการลดความเคร่งเครียด ได้ทันที การออกกำลังกายเป็นประจำอาจช่วยแก้ไขสภาพผิดปกติทางจิตใจบางอย่างได้ นอกจากนี้ ผลของการออกกำลังกายต่อระบบอื่น ๆ ทำให้ร่างกายมีความแข็งแรง มี สมรรถภาพของร่างกายดี จึงมีผลทำให้สุขภาพจิตใจดีขึ้นด้วยส่วนผู้ที่มีทัศนคติในแง่ลบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรรัตน์ แสดงหาญ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจ้างงาน ผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่าอุปสรรคในการทำงานของผู้ อายุ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ นอกจากจะเป็นอุปสรรคในการทำงานแล้ว ครอบครัวของ ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลว่า ถ้าผู้สูงอายุทำงานหนักมากเกินไป จะทำให้มีความเสี่ยงต่อ สุขภาพมากขึ้น มีโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น และหากเกิดการเจ็บป่วยหรือมีอุบัติเหตุขึ้น ก็จจะ กลายเป็นภาระของลูกหลานที่ต้องดูแลกันต่อไป สำหรับมุมมองด้านนี้อาจจะต้องมีปรับ ทัศนคติและหาแนวทางในการป้องกันแก้ไข โดยการจัดหางานและจัดสภาพแวดล้อมในการ ทำงานให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุต่อไป

**3) ด้านเศรษฐกิจ** ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีทัศนคติบวกต่อการทำงานของผู้ สูงอายุที่มีต่อด้านเศรษฐกิจ เนื่องจาก เป็นการหารายได้สามารถใช้เลี้ยงดูตนเองได้ ไม่เป็น ภาระของลูกหลาน นอกจากนี้ ยังสามารถนำรายได้มาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว หรือมา แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้อีกด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ของครอบครัวจึงมีไม่ได้มากนัก และสภาพปัจจุบันค่า ครอบชีพสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนก็มีมากขึ้น ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต สมาชิกในครอบครัวทุกคนจึงต้องพยายามหารายได้มาจุนเจือครอบครัว รวมทั้งผู้สูงอายุ หากยังมีความสามารถในการทำงานหารายได้ก็ต้องทำงานเพื่อหารายได้ช่วยเหลือ ครอบครัวยิ่งถึงแม้ว่าจะหารายได้ไม่มากเท่ากับตอนที่ตนเป็นวัยทำงาน แต่ก็มองว่าดีกว่าอยู่ เฉย ๆ แล้วไม่มีรายได้ โดยเลือกทำงานที่เหมาะสมกับสมรรถนะของตนเอง และไม่ เป็น ภาระของนายจ้างจนเกินไป สอดคล้องกับศึกษาของ ณีภูริฐิตตา เทวาเลิศสกุล และคณะ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษา

เทศบาลนครรังสิต พบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ต้องดิ้นรนทำกินจนไม่มีเวลาปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัว ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุออกไปทำงานก็จะช่วยด้านเศรษฐกิจได้

4) **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** คือ ความเชื่อ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ คนในครอบครัว และชุมชนที่มีต่อมีสังคมและการพบปะกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติทั้งแง่บวกและแง่ลบ ในแง่บวก คือ ผู้สูงอายุได้มีสังคมอื่นนอกเหนือจากคนในครอบครัว การพบปะกับคนอื่น ๆ จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตใจที่ดี ไม่เครียด ไม่หงุดหงิด ส่งผลดีกลับมาที่ตัวผู้สูงอายุทำให้สุขภาพแข็งแรง และส่งผลต่อครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น นอกจากนั้น การไปทำงานพบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ไปยังรุ่นต่อไป ส่วนในแง่ลบมีเพียงสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุเท่านั้น ที่มีความแสดงความคิดเห็นว่ามีความเป็นห่วง มีความกังวล ว่าการที่ผู้สูงอายุออกไปทำงานจะทำให้มีความเสี่ยงเรื่องสุขภาพมากขึ้น ซึ่งจะกลายเป็นภาระให้ลูกหลานต้องดูแลมากขึ้น ดังนั้น ในการพิจารณาเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงความกังวลของครอบครัวของผู้สูงอายุร่วมด้วย

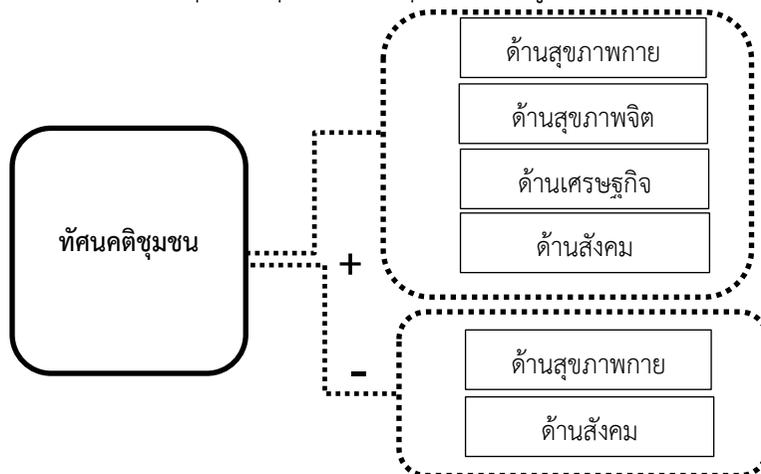
การทำงานของผู้สูงอายุด้านนี้ เป็นการทำงานที่ไม่เน้นเรื่องของรายได้เป็นสำคัญ เป็นงานจิตอาสา ช่วยเหลือชุมชน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นงานอย่างหนึ่ง เพราะมีความเนื่องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งแตกต่างการทำงานในบริบทของบริษัท องค์กรต่าง ๆ งานเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุได้มีสังคม ได้พบปะสังสรรค์กับคนในชุมชน ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้ออกกำลังกายให้มีสุขภาพกายที่ดี และมีสุขภาพจิตที่ดี และยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณีฐริฐิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความยินดีมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จที่นำไปสู่ความยั่งยืน คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุรู้มีคุณค่า มีความภูมิใจ และทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้สังคมมีความยั่งยืน

ด้วยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติชุมชนต่อการการทำงานของผู้สูงอายุของตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่คณะผู้วิจัยเลือกใช้เป็น

กรณีศึกษา ชั้นแรกคณะผู้วิจัยได้ศึกษาการทำงานของผู้สูงอายุในชุมชนในปัจจุบันเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของการทำงานของผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานด้านการเกษตร และมีอาชีพอื่น ๆ บ้าง เป็นที่น่าสังเกต คือ ผู้สูงอายุมักจะทำงานเดิมและยังทำงานนั้น ๆ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นงานที่ผู้สูงอายุมีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ที่ทำมาอย่างยาวนานจาก จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติการทำงานของผู้สูงอายุในประเด็นสำคัญต่าง ๆ จากผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ผู้สูงอายุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กล่าวคือ การทำงานของผู้สูงอายุจะส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทำให้มีรายได้ และสามารถช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีทัศนคติไม่ดีอยู่บ้าง ในด้านสุขภาพกายที่เสื่อมลงตามวัยทำให้เกิดความเสี่ยงในการทำงาน ที่อาจส่งผลกระทบต่อด้านสังคม หากมีแนวทางในการป้องกันสิ่งเหล่านี้ คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถลบทัศนคติแง่ลบเหล่านี้ได้ จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าชุมชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุ จึงเป็นโอกาสที่ดีของชุมชนที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการจ้างงานผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม แต่ทั้งนี้ต้องเกิดการบูรณาการการจ้างงานที่เป็นระบบ บริบทของผู้สูงอายุ และคำนึงถึงบริบทชุมชนเป็นสำคัญ

### องค์ความรู้จากการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยออกมาเป็นภาพดังนี้



ภาพที่ 1 แสดงกรอบองค์ความรู้ทัศนคติชุมชนต่อการทำงานของผู้สูงอายุ

จากภาพที่ 1 การศึกษานี้ได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชุมชนมีทัศนคติทั้งแง่บวกและแง่ลบต่อการทำงานของผู้สูงอายุ โดยชุมชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อการทำงานของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ในทิศทางตรงข้ามก็ยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อ ด้านสุขภาพกาย และด้านสังคม

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายด้านการเงิน เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาความรู้ทักษะในการทำงานให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการกำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดการใช้งานผู้สูงอายุ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเห็นคุณค่ากับผู้สูงอายุให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้สูงอายุ และเห็นความสำคัญในการทำงานของผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ
3. ควรมีนโยบายการสนับสนุน ด้านเทคโนโลยีที่จะช่วยในการทำงานในวิสาหกิจชุมชน เพื่อเอื้ออำนวยในการทำงานของผู้สูงอายุในวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นอุปสรรคด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของผู้สูงอายุ
4. ควรส่งเสริมในการมีการบูรณาการการทำงานของผู้สูงอายุกับคนวัยต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและคนในชุมชน อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
5. ควรมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และปัญหาในการทำงาน

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำงานและไม่ได้ทำงาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี
2. ควรศึกษารูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ เพื่อให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

## เอกสารอ้างอิง

- กุศล ชูสั้น. (2561). *แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสำหรับผู้นับถือศาสนาอิสลาม ขององค์การบริหารส่วนตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- จรรย์ญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). *กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ*. (รายงานวิจัย), ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- \_\_\_\_\_. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(3), 41-54.
- ชนภัช ลิ้มสืบเชื้อ. (2553). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐรัฐิตตา เทวาลีศสกุล และคณะ. (2559). *แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- นิภา รัญบุร. (2554). *ทัศนคติของประชาชนต่อการปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของตำรวจตระเวนชายแดน กรณีศึกษา กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43*. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ), สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประสิทธิ์ ทองอ่อน. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: เชิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- พรรัตน์ แสดงหาญ. (2561). *การจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมภาคตะวันออกของประเทศไทย*. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร. ได้รับเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภัทรดร จันวันดี. (2555). การศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครเกี่ยวกับการนำระบบ E - learning มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน. *การประชุมวิชาการ มหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 10 วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 46-53.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559*. สืบค้น 15 เมษายน 2563. จาก <https://shorturl.asia/SxtbL>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- สมเกียรติ ศิริวัฒนพฤษักษ์. (2559). *การจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับแรงงานสูงวัย. นนทบุรี. กรมควบคุมโรค*. สืบค้น 26 เมษายน 2561, จาก: <http://www.envoc.ddc.moph.go.th/html/content/107357>.
- สร้อยตระกูล ติวยานนท์ อรรถมานะ. (2553). *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับแก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). *โครงการศึกษาตลาดแรงงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2553). *โครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Schwartz, N. E. (1975). Nutritional knowledge, attitude and practice of high school graduated. *Journal of the American Dietetic Association*, 66(1), 28-31.